

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
факультет історії і права

*кафедра цивільно-правових дисциплін і трудового права
імені професора О.І. Процевського*

*кафедра державно-правових дисциплін,
кримінального права і процесу*

Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця

кафедра правового регулювання економіки

Матеріали круглого столу
до Дня юриста

***«Виклики правничої
професії
в умовах воєнного
стану»***

06 жовтня 2022 року

м. Харків

Виклики правничої професії в умовах воєнного стану : тези доповідей та наукових повідомлень учасників круглого столу присвяченого до Дня юриста (6 жовтня 2022 року) / уклад.: О.О. Коваленко, Т.Г. Головань, М.Д. Ждан ; за ред. О.О. Коваленко. – Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2022. – 158 с.

У збірнику розміщено тексти наукових доповідей та повідомлень, присвячених актуальним проблемам правничої професії в умовах воєнного стану.

Видання адресоване вченим, аспірантам, докторантам, викладачам закладів юридичної освіти, працівникам суду, адвокатури, органам юстиції, співробітникам Державної служби зайнятості України, практикуючим юристам, громадським діячам, профспілковим активістам, іншим особам, що цікавляться проблемами правничої професії в умовах воєнного стану.

Матеріали круглого столу оприлюднені у електронному вигляді на сервері відкритого електронного архіву (репозитарію) Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди EKhNPUiR (електронний архів): <http://dspace.hnpu.edu.ua/> та на сайті факультету історії і права: <http://www.hnpu-laws.in.ua/> у розділі «Наука».

Інформація про оргкомітет. Координацію проведення круглого столу здійснює кафедра цивільно-правових дисциплін і трудового права імені професора О.І. Процевського та кафедра державно-правових дисциплін, кримінального права і процесу – тел.: +38(057)700-35-16, e-mail: trudkonf.hnpu@gmail.com)

Коваленко Олена Олександрівна (в.о. завідувача кафедри цивільно-правових дисциплін і трудового права імені професора О.І. Процевського д-р юрид. наук, професор) +38(057)598-98-75;

Головань Тетяна Георгіївна (в.о. завідувача кафедри державно-правових дисциплін, кримінального права і процесу канд. юрид. наук, доцент) +38(067)681-93-90;

Ждан Микола Дмитрович (канд. юрид. наук, доцент) +38(063)948-05-19.

Оргкомітет круглого столу не завжди поділяє думку учасників. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники та їх наукові керівники.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів круглого столу посилання на джерела є обов'язковим.

Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди
протокол №10 від 19 жовтня 2022 р.

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди, 2022

Павленко Т.А. ДЕЯКІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ	47
Плотнікова А.В. ЩОДО ПРАВОВОГО ВИЗНАЧЕННЯ ПОСОБНИЦТВА ДЕРЖАВІ-АГРЕСОРУ	49
Пономаренко О.М. ПРАВО НА ШЛЮБ ТА СІМ'Ю ЯК ПРИРОДНЕ ПРАВО ЛЮДИНИ	52
Рогова О.Г. ВИПРОБУВАННЯ ПРАВНИЧОЇ ПРОФЕСІЇ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ	55
Смолярова М.Л. СТИМУЛЮВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ПРАВОВІДНОСИН У СФЕРІ ПРАЦІ В УКРАЇНІ	57
Шинкарьов Ю.В. ЩОДО ТЕМПОРАЛЬНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ БОЙОВОГО ІМУНІТЕТУ	59
Богданець А.В. ДЕРЖАВНА РЕЄСТРАЦІЯ ШЛЮБУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	61
Корабель М.Г. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЛЮДЯНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ РФ	65
Кошарновська С.Л. ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ СУДОЧИНСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	67
Санченко А.Є. ПРАВА ЛЮДИНИ В СФЕРІ БІЗНЕСУ: ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ВИКЛИКИ В УКРАЇНІ	71
Трофименко Д.С. ОЗНАКИ НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ	74
Глущенко С.І. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИБОРУ СТАТІ ДИТИНИ У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ	77
Циркуненко О.В., Купін В. ВІДВІД СУДДІ ЯК ГАРАНТІЯ НЕУПЕРЕДЖЕНОГО СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ	81
Мешкова К.О. ПРИМУСОВЕ ВІДЧУЖЕННЯ МАЙНА В УМОВАХ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ	83
Власенко М.В. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОБОЧОГО ЧАСУ СУДДІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	85
Гапочка К.В. ЩОДО ВПОРЯДКУВАННЯ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ, РОБОТОДАВЦЯ І ПРАЦІВНИКА У ПИТАННЯХ ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ РОБОЧОГО ЧАСУ В УМОВАХ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ	87

Список використаних джерел

1. Римський статут Міжнародного кримінального суду // [Українська дипломатична енциклопедія](#): У 2-х т./Редкол.:Л. В. Губерський (голова) та ін. — К.:Знання України, 2014 — Т.2 — 812с. [ISBN 966-316-045-4](#)
2. Кримінальний кодекс України № 2341-III від 05.04.2001 р. (Редакція станом на 19.08.2022) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

УДК 340.121

ORCID 0000-0002-2351-4288

Кошарновська Світлана Леонідівна,
к.ю.н., доцент кафедри цивільного і трудового права
імені професора О.І. Процевського
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди

ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ СУДОЧИНСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З початком війни 24 лютого 2022 року у всіх українців розпочався новий відлік часу, в країні запроваджено воєнний стан згідно Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 № 64/2022, який було продовжено низкою указів Президента України, зокрема й останнім від 12.08.2022 № 573/2022 «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні», затвердженим законом від 15.08.2022 № 2500-IX.

В умовах, що склалися, Парламентом та Урядом України докладається максимум зусиль для налагодження й стабілізації роботи всіх державних механізмів, в тому числі й органів, що здійснюють судочинство. Проте, з огляду на реалії сьогодення, важко не помітити що діяльність державних інституцій вимушено притерпіла суттєвих змін, та працює зовсім не так так, як це було в Україні у мирний час.

В основу правового режиму воєнного стану покладено нормативні положення п. 20 ч. 1 ст. 106 Конституції України та Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII (Закон № 389-VIII), а у статті 64 Конституції України зазначається, що право на судовий захист не підлягає обмеженню, і це означає, що правосуддя має чинитися навіть в період війни.

Нормами статті 26 Закону № 389-VIII передбачено, що «Правосуддя на території, на якій введено воєнний стан, здійснюється лише судами. На цій території діють суди, створені відповідно до Конституції України. Скорочення чи прискорення будь-яких форм судочинства забороняється» що говорить про те, що правосуддя має відправлятися і в період війни, а «у разі неможливості здійснювати правосуддя судами, які діють на території, на якій введено воєнний стан, законами України може бути змінена територіальна підсудність судових справ, що розглядаються в цих судах, або в установленому законом порядку змінено місцезнаходження судів» при цьому «створення надзвичайних та особливих судів не допускається».

Але навіть, коли суди мають змогу працювати в нормальному режимі існують фактори, які ставлять під загрозу здійснення судами правосуддя, загалом, і право на доступ до правосуддя громадян України, зокрема.

За інформацією, наданою секретаріатом Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини понад 6 мільйонів українських громадян виїхали за кордон, 8 мільйонів перемістилися до інших регіонів країни. Очевидно, що за умов масового переміщення громадян до інших місць перебування обмежені можливості належним чином бути повідомленими про продовження слухання справ осіб, які вже є учасниками судових проваджень, та щодо яких рішення у справах не прийнято, та доступу до правосуддя осіб права яких порушені вже під час дії режиму воєнного стану.

Конституційний Суд України з цього приводу зазначає наступне «ніхто не може бути обмежений у праві на доступ до правосуддя, яке охоплює можливість особи ініціювати судовий розгляд та брати безпосередню участь у судовому процесі, або позбавлений такого права»*(абзац сьомий підпункту 2.2 пункту 2 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Трояна Антона Павловича щодо офіційного тлумачення положень статті 24 Конституції України (справа про рівність сторін судового процесу) від 12 квітня 2012 року № 9-рп/2012).*

Відтак, належна поінформованість учасників судового процесу про судові рішення, судові засідання та інформація щодо справ, які розглядаються судом, є необхідною передумовою реалізації права на доступ до правосуддя.

Законом України від 27.07.2022 року «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо додаткових способів інформування про судові справи та проведення зборів суддів в умовах воєнного чи надзвичайного стану»(Закон № 2461-IX) змінені положення ч.1 статті 11 [Закону України](#) «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 року (Закон №1402-VIII)що виглядають наступним чином «Судові рішення, судові засідання та інформація щодо справ, які розглядаються судом, є відкритими, крім випадків, установлених законом. Ніхто не може бути обмежений у праві на отримання в суді усної або письмової інформації про результати розгляду його судової справи. Будь-яка особа має право на вільний доступ до судового рішення в порядку, встановленому законом.

Додатковим способом інформування про суд, який розглядає справу, сторони спору та предмет позову, місце, дату і час судового засідання, може бути надання інформації з використанням Єдиного державного веб-порталу електронних послуг, у тому числі з використанням мобільного застосунку Порталу Дія».

Варто звернути увагу на те, що зміни виходять за межі правового регулювання ст. 11 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», -«Гласність і відкритість судового процесу». В цьому випадку просліджується намагання досягти можливості повідомлення учасників судового процесу у додатковий спосіб, ніж це передбачено процесуальними законами, відтак зміни слід вносити саме у процесуальні закони.

Якщо враховувати той факт, що Єдиний державний вебпортал електронних послуг створювався з метою виконання іншого функціоналу та виходячи з ч. 1 ст. 17 Закону України «Про адміністративні послуги» він має забезпечувати надання адміністративних послуг в електронній формі та доступ суб'єктів звернення до інформації про адміністративні послуги з використанням мережі Інтернет. В положенні про Єдиний державний вебпортал електронних послуг, затвердженому

постановою Кабінету Міністрів України від 4 грудня 2019 р. № 1137 сказано, що Єдиний державний вебпортал електронних послуг призначений для реалізації права кожного на доступ до електронних послуг та інформації про адміністративні та інші публічні послуги, звернення до органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, отримання інформації з національних електронних інформаційних ресурсів, яка необхідна для надання послуг.

І навіть при отриманні повідомлення про призначення часу та місця розгляду судової справи тим чи іншим судом, сторона по справі не має можливості ознайомитися з текстом ухвали суду, а тим більше з позовними вимогами іншої сторони, і в такому випадку особа – учасник судового розгляду позбавляється права на справедливий судовий розгляд.

Отже, Єдиний державний веб-портал електронних послуг створений для виконання інших завдань ніж інформування учасників судового розгляду про перебіг судової справи.

Таким чином, воєнний стан в Україні вніс свої корективи у процес здійснення правосуддя. Однак, навіть в умовах воєнного стану конституційне право людини на судовий захист не може бути обмежено. Тому, сподіваємось, що заходи, які наразі впроваджуються у системі судочинства, мають на меті забезпечити можливість розгляду судових справ і не наражати на небезпеку життя та здоров'я учасників судового процесу, а належна поінформованість учасників судового процесу про судові рішення, судові засідання та інформація щодо справ, які розглядаються судом, є необхідною передумовою реалізації права на доступ до правосуддя.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 05. 2015 року № 389-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
3. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06. 2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.
4. Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text>.
5. Указ Президента України «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні» від 12.08.2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573/2022#Text>.
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Питання Єдиного державного вебпорталу електронних послуг та Реєстру адміністративних послуг» від від 4 грудня 2019 р. № 1137 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1137-2019-%D0%BF#Text>.